

ТЕМА 5

Лексичні засоби професійного мовлення

Мета: активізувати набуті знання про застарілі слова, неологізми та особливості їхнього функціонування в діловому стилі; поглибити відомості про синоніми, омоніми та багатозначні слова, визначити особливості їхнього вживання в професійному мовленні; розкрити зміст понять пароніми, тавтологія, плеоназм, зайві слова, канцеляризми, штампи, кліше.

1. Пасивна лексика (застарілі слова, неологізми) у професійному мовленні.
2. Синоніми та пароніми у професійному мовленні.
3. Поняття про омонімію та багатозначність слів.
4. Тавтологія, плеоназм, зайві слова в ділових паперах.
5. Канцеляризми, штампи, кліше в документах.
6. Доповідна записка. Пояснювальна записка. Службова записка.

Основна література: 1-5. **Додаткова література:** 2-7, 9-10, 15, 17-19.

✍ Виконати практичні завдання

1. До поданих застарілих слів дібрати синоніми, які використовуються в сучасній українській мові.

Ректи		зигзиця	
товмач		неділка	
ратай		чав	
карбівничий		бігун	
вивірка		піїт	
загорілість		купно	
глад		шуйця	

2. Дібрати до запропонованих слів синоніми.

Регенерація		швидко	
деменція		онтогенез	
реконструкція		сюжет	
стрес		безпідставний	
відносини		афектація	
свідомість		діяти	
концентрація		аргументація	
ургентний		детермінація	
апатія		деструкція	
аплодисменти		бібліотека	

3. Відредагувати речення.

1. Абсолютна більшість студентів прийняли участь у святкуванні дня факультету. 2. Школа заключила договір на ремонт приміщення. 3. Характеристика в одному екземплярі. 4. Напишіть свою власну автобіографію. 5. В дошкільному закладі з'явилась вільна вакансія вихователя. 6. Педагогіка – це передовий авангард розвитку освіти. 7. У колективі склалася складна ситуація. 8. Прейскурант цін на платні послуги. 9. Ваші власні інтереси захищатиме досвічений адвокат.

4. Пояснити, як правильно сказати (підкреслити потрібний варіант).

Відкрити чи відмикати замок? Лікувати чи лічити травами? На потяг білет чи квиток? Вступну кампанію чи компанію провели успішно? Житель чи

мешканець цього будинку? Нанести удар, маску, візит? Привласнювати чи присвоювати чужу річ? Розмір, об'єм чи обсяг дипломної роботи?

5. З'ясувати значення слів, визначити належність до лексичної групи.

Винятковий – виключний, авторизований – авторський, інтер'єр – екстер'єр, ефективний – ефектний, корисний – корисливий.

6. Поставити замість крапок необхідні слова, визначити належність до лексичної групи.

Музикальний – здібний до музики, який любить і тонко розуміє музику; мелодійний, приємний за звучанням.

Музичний – який стосується музики як виду мистецтва.

.....дитина, ... інструмент, ... слух,
..... фільм, ... родина, ... критик.

7. Поставити наголос, усно пояснити, як, залежно від наголосу, змінюється значення поданих слів.

Батьківщина, людський, типовий, варений, бажаний, назавжди.

Домашнє завдання: Селігей П. О. Пуризм у термінології: український досвід на європейському тлі. *Мовознавство*, 2008, № 1. С.49–66. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/182998/07-Selihey.pdf?sequence=1>

? Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення однозначних та багатозначних слів.
2. Чим відрізняються багатозначні слова від омонімів? Наведіть приклади.
3. Синоніми – це... Назвіть групи синонімів.
4. Перифрази – це...
5. Евфемізми – це...
6. Пароніми – це...
7. На які групи поділяється пасивна лексика? Наведіть приклади.
8. Чим відрізняються словесні штампи від мовних кліше? Наведіть приклади.
9. Чим відрізняється доповідна записка від пояснювальної?
10. Службова записка – це.... Назвіть її різновиди та реквізити.